

Şubat Devriminden Sonra Rusya'da İktidar Mücadelesi: Ekim Devrimi'ne Giden Yol

The Power Struggle In Russia After The February Revolution:
Road to The October Revolution

Ramin SADIKOV*

Öz

Ekim İhtilali, Fransız İhtilali'nden sonra dünya tarihinin en önemli ihtilali olarak gösterilmektedir. Çökmeye yüz tutan Rusya imparatorluğu 19. yüzyıldan itibaren ihtilalci örgütlerin propagandası ile çalkalanmaktaydı. Avrupa'dan Rusya'ya sıçrayan sosyalist düşünceler kısa zamanda çarlıktan nefret eden gruplarca benimsenmiş ve hatta bunun sonucunda devrimci örgütler tarafından 1881'de Çar II. Aleksandr'a karşı bir suikast düzenlenmişti. 20. yüzyılın başlarına geldiğinde ise Rusya'nın önce Japonya ile girdiği savaş, ardından ise patlak veren I Dünya Savaşı Çarlığın sonunu getirmişti. Köylü ayaklanmaları, toplu grevler ve isyanlar Çarlığı tarihe gömerken Bolşevikleri beklemedikleri bir anda iktidara taşımış, böylece dünya tarihinde ilk kez sosyalist bir devlet kurulmuştu. Bu makalede Ekim İhtilalinin nedenleri, gelişimi ve gerçekleşmesi hakkında bilgiler verilmiştir. Özellikle Şubat-Ekim arasında Rusya'da yaşanan olaylar, Kornilov isyanı, Geçici Hükümet'le Bolşevikler arasındaki iktidar mücadelesi ve Bolşeviklerin iktidar serüveni orijinal kaynakların çevirisi yapılmak suretiyle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İhtilal, Lenin, Bolşevikler, Sovyet, Geçici Hükümet

Abstract

The October Revolution is accepted as the most important revolution in the world history. The Russian Empire was in choppy political waters by propaganda of

*Dr. Azerbeycan Muallimler Enstitüsü Şeki Şubesi, Tarih Bölümü,
saki552003@yahoo.com.

revolutionary organizations since 19th century and tended to decline. Socialist ideas which spread from Europe to Russia were assumed quickly by groups hated the Tsardom, and then revolutionary organizations assassinated Tsar Alexander II in 1881. At the beginning of 20th century, the Tsardom came to the end owing to the Russo-Japanese War and the World War I which broken out afterwards. Peasant's revolts, strikes and uprisings brought Bolsheviks to the power, while burying the Tsardom into the history. Thus the first socialist state in the world history was established. This article aims to explain reasons of the October Revolution and how it flourished and came into existence. Especially events occurred in Russia between February and October, the Kornilov Revolt, struggle of power between the Provisional Government and Bolsheviks and their adventure to the power are examined by translating some original sources.

Key Words: *Revolution, Lenin, Bolsheviks, Soviet, the Provisional Government*

İhtilal Öncesinde Rusya'da Genel Durum

Rusya 1917 yılına ağır problemlerle başlamıştı. Uzayıp giden I. Dünya Savaşının ülke ekonomisine verdiği zararlar hayatın her bir alanında açıkça görülüyor, halkın Çarlığa karşı aldığı tavır isyan kıvılcımına çevirmeye çalışan ihtilalci gruplar durmadan propaganda yürütüyorlardı. Ülkenin her tarafını grev dalgası bürümüşü. Sokaklara dökülen yüz binler savaşın derhal durmasını talep ediyordu. Fakat ne çar Nikola, ne de hükümet yetkilileri artan huzursuzluğa çare arıyordu.

Şubat sonlarına doğru sokak çatışmalarının şiddetlenmesi ve ordunun bir kısmının isyancılar tarafında yer alması hükümet güçlerini zor durumda bırakmıştı. Silahlı kalabalık kısa zamanda devlete ait önemli binaları ele geçirerek bakanların bulunduğu Marinski sarayını kuşatmıştı. İşin ciddiyetini anlayan Çar Nikola Petrograd'dan kaçmak zorunda kalmış, başkent in isyancılar eline geçmesiyle de devrim gerçekleşmişti. Ardından geçici bir hükümet kurulmuş ve başkanlığa Prens Lvov getirilmişti.

Ama devrim bile her şeyin iyiye gittiğini göstermiyordu. Zira ülke ekonomisi felç olmuş durumdaydı. Fabrikalar birbiri ardınca kapanıyor, ürün fiyatları artıyor, halk açlıkla pençeleşiyordu. Yalnız Mayıs ve Temmuz ayları arasında yaklaşık 439 fabrika kapanmıştı. Geçici Hükümet ülkeyi ekonomik buhrandan kurtarmanın yollarını arıyor, fakat bulamıyordu. Dahası doğru dürüst bir politika bile üretmez hale gelmişti.¹

¹ Berhin, İ. B., *İstoriya SSSR (1917-1978)*, (Moskva: Vışşaya Şkola 1979), s. 28.

Hal böyle olunca, bütün Mayıs ayı boyunca ve özellikle de Haziran ayında, ülkede sürekli grevler patlak verdi, işçiler sekiz saatlik işgünü ile yaşam koşullarının iyileştirilmesini talep ettiler. Bu arada ordu içindeki hoşnutsuzluk da baş alıp gidiyordu. Savaş hatlarında ölüm cezalarının yeniden uygulamaya konulacağı ve asi alayların dağıtılacağı konusunda söylentiler yaygınlaşmıştı. Ordu içinde bir öfke ve panik havası hakimdi; askerler zaman zaman savaşmayı bile reddediyorlardı.² Köylerden sık sık isyan haberleri geliyordu. Yalnız Temmuz ayında 43 vilayette köylü ayaklanması patlak vermişti. Köylüler toprak ağalarının evlerini yakıyor, emlakini gasp ediyor, hatta kimi zaman birtakım cinayetler işliyorlardı.

Fakat bu dönemde Bolşevikler hayli itibar kazanarak Petrograd varoşlarındaki işçi Sovyetlerini ele geçirmeği başardılar. Ardından ordu içindeki propagandalarına ağırlık verdiler. Hatta bunun için iki gazete yayınına başladılar. Bunlardan ilki *Soldatskaya Pravda*³ (Asker Pravdası) ikincisi ise *Okopnaya Pravda*⁴ (Siper Pravdası) gazetesiydi.⁵

Çalkantılı bir dönem geçiren Geçici hükümetin 16 Haziranda tüm cepheye taarruz emri vermesi, savunma bakanı Kerenski için adeta siyasi bir intihar oldu. Aslında hükümet bu son kararla Rus ordusunun uzun zamandır içine düştüğü bozgunlar zincirini kırmak ve İttifak Devletlerini barışa zorlamak umunduydu. Hatta Galiçya'dan gelen ilk haberler herkesi cesaretlendirmişti. Ne var ki birkaç gün sonra başlayan şiddetli bir Alman karşı saldırısı tüm umutların sönmesine neden oldu ve Rus ordusu Galiçya'dan atıldı. Bazı kaynakların belirttiğine göre Rusların askeri kaybı 60 bini geçmişti.⁶ Ülke yine ölü ve yaralı askerlerle, işgal edilen toprakları konuşur olmuştu. Bozgunun sorumlusu olarak da tüm oklar Kerenski'ye⁷

²Gorky, Molotov, Vorosilov, Kirov, Jdanov, *1917 Sovyet Devrimi*, çev: Alaattin Bilgi, c. 1, (İstanbul: 2004), s. 231.

³ *Soldatskaya Pravda*, bir Bolşevik gazetesi. 1917 yılının Nisan ayından itibaren çıkmaya başladı. Petrograd asker ve işçileri arasında pek meşhur bir gazeteydi. 1917 Temmuzunda Geçici hükümet tarafından kapatıldı. Ekim ihtilalinden sonra yeniden yayınlanmaya başladı. 1918 Martında kapanmıştır. Bkz: İ. Stalin, *Eserleri*, cilt 3, (Bakı: 1947), s. 448.

⁴ *Okopnaya Pravda*, bir Bolşevik gazetesi olup 1917 Nisanında Riga'da yayınlanmaya başlamıştır. 1917 Temmuzunda Geçici hükümet tarafından kapatılmış, Ekim ihtilalinden sonra yeniden çıkmaya devam etmiştir. 1918 Şubatında kapatılmıştır. Bkz: İ. Stalin, *Eserleri*, cilt 3, (Bakı: 1947), s. 447.

⁵ Jean Elleinstein, *Devrimler Devrimi*, çev: Babür Kuzucu, (İstanbul: 1970), s. 101.

⁶ İ. B. Berhin, *a.g.e.*, s. 28.

⁷ Aleksandr Fedoroviç Kerenski (1881- 1970), Hukuk bitirdi, avukatlık yaptı. Çarlık döneminde milletvekili olarak Duma'ya girdi. Rusya'da sosyalist akıma kapıldı ve Eser

çevrilmişti. Ama savaşı sona erdirmek de artık imkansız gibiydi.

Bolşeviklerin Siyasi Manevraları

Geçici hükümetin buhranlı durumundan faydalanmaya çalışan Bolşevik Parti Merkez komitesi 10 Haziran'da tüm işçi ve askerleri Petersburg'ta, "Bütün İktidar Sovyetlere" sloganıyla büyük bir gösteri düzenlemeğe çağırdı. Bu çağırış başkent işçi ve askerleri tarafından olumlu karşılandı. Bu arada Menşevikler ve Eserler de 18 Haziranda bir gösteri yapmaya karar verdiler. 18 Haziran günü yaklaşık 500 bin işçi ve asker "Bütün İktidar Sovyetlere", "On kapitalist bakan hemen istifa etsin!", "Taarruz politikası kabul edilemez!" sloganlarıyla sokaklara döküldü. 18-25 Haziranda bu çeşit gösteriler ülkenin birçok şehrinde devam etti.⁸

3 Temmuzda I. Makineli tüfek alayının askerleri Geçici Hükümet aleyhine bir gösteri düzenlemeye karar verdiler. Ardından delegeler seçerek diğer alaylara, fabrikalara gönderdiler. İşçiler de askerlere olumlu yanıt verince, aynı gece askerlerle birleşen 30 bin kadar Putilov fabrikası işçisi, çocukları ve eşlerini de yanlarına alarak Taurida Sarayına doğru yürümeğe başladılar. Göstericilerin taşkınlık ve karışıklığa yol açmaması için Bolşevik partisi gösteriyi yönetmeği üstlendi.

4 Temmuz sabahı yaklaşık 500 bin kişilik bir kalabalık başkent sokaklarına döküldü. Gösteriler yalnız başkentle sınırlı kalmadı ve Rusya'nın diğer bölgelerine, Moskova'ya, Tomsk'a, Krasnoyar'a da sıçradı.⁹ Başkentteki gösteride Lenin bir konuşma yaptı. İktidarın Sovyetlere verilmesi gerektiğini söyleyerek, göstericilere kararlılık, kesinlik ve uyanıklık çağrısında bulundu. Aslında bu sırada Bolşevik önderler birbirleriyle çelişen açıklamalar yapıyorlardı. Hatta bazıları henüz iktidarı ele geçirecek durumda olmadıklarını beyan ediyorlardı.

Taurida Sarayı işgal edildikten sonra Geçici Hükümet bir dizi önlemler alma ihtiyacı duydu. 5 Temmuzda önce *Pravda* susturuldu, ardından bazı birlikler cepheden alınarak başkente getirildi. Bu arada Petrograd askeri

partisi üyesi oldu. 1917 Şubat devriminden sonra Geçici hükümette önce Adliye bakanı, sonra Askeriye ve Deniz bakanlığı yaptı, 8 Temmuz'dan itibaren başbakanlığa getirildi. Bolşeviklere karşı şiddetli mücadele verdi. Ekim ihtilalinin akabinde ani baskınlarla Bolşevik hareketi engellemeye çalıştı. Bolşevik ihtilalinden sonra bayan kıyafetleri giyerek Amerika elçisinin arabasında Petersburg'tan kaçtı. Bolşeviklerle savaşmak için ordu toplamak istiyordu, lakin muvaffak olamadı. 1918'de önce Avrupa'ya, II. Dünya savaşının patlak vermesiyle de Amerika'ya kaçtı. 1970 yılında New York'ta öldü. Bkz: "Kerenski", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, cilt 20, Moskova 1953, s. 553.

⁸ İ. B. Berhin, *a.g.e*, s. 27.

⁹ *A.g.e*, s. 29.

bölgesinin generali Polovsev'in emriyle kazak birlikleri göstericilere ateş açtı, sonuçta 700'e yakın insan ya öldürüldü, ya da yaralandı. Başkentte olağanüstü hal ilan edildi. Üç Bolşevik önderin, Lenin, Zinovyev ve Kamenev'in tutuklanmasına karar verildi.

Geçici Hükümet bununla da yetinmeyerek Lenin'e karşı "vatana ihanet" ve Alman casusu suçlamalarıyla tutuklanması için emir çıkarttı. Bir yandan da Lenin'i suçlayacak belgelerin bir bölümü *Jivoye Slovo*¹⁰ gazetesinde bir makale şeklinde yayınlandı. Hemen herkesin okuduğu bu makale Lenin'in durumunu çok güçleştirdi. Lenin bu durumda ülkeden kaçmaktan başka bir yol kalmadığını anladı ve bir itfaiyeci kılığında Finlandiya'ya geçti.¹¹

Başkent Petersburg'ta sıkı önlemler alındıktan sonra, Lenin'in dava arkadaşları tutuklandı, bazıları serbest bırakılırken bazıları ise hapishanelere gönderildi. Bu arada Bolşevik parti üyelerinden bazıları Lenin'in kaçmasını kabul etmeyerek, ülkede kalarak yargılanması gerektiği görüşünü savunmaya başladılar. Hatta Troçki bile Lenin'in ayağıyla gidip yetkililere teslim olmasından yanaydı.¹² Ancak Stalin, Lenin'in teslim olması durumunda kesinlikle öldürüleceğini öne sürüyordu. Uzun süren tartışmalardan sonra Lenin ve Zinovyev'in imzaladığı bir mektup tartışmaya son noktayı koydu. Mektupta kaçma nedeni olarak, "adil ve güvenli bir biçimde yargılanacaklarına kuşku duyulduğu" ibaresi yer alıyordu.¹³

Askeri Devrim Çabaları

Temmuz ayaklanması sonrası koalisyon hükümeti istifa etti ve Prens Lvov tamamen siyasetten çekildi. Kerenski sosyalist ağırlıklı bir hükümetin başına geçti. Ardından ülkedeki ağırlığını hissettirmek için 18 Temmuzda General Kornilov'u¹⁴ yanına çağırarak başkomutanlığa atadı. Bu arada İngiltere hükümeti Rusya'daki sefiri Bukenen aracılığıyla Geçici Hükümetin

¹⁰ 1916-1917'de Petrograd'da yayınlanan günlük bir bulvar gazetesi. Şubat ihtilalinden sonra partisiz sosyalistlerin gazetesi olarak büyük bir ilgi gördü. Bolşevik parti aleyhine şiddetli bir propaganda yürüttü. 1917 sonlarında ihtilal karşıtı çizgisinden dolayı kapatıldı. Bkz: "Jivoye Slovo", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, cilt 16, (Moskova: 1952), s. 90.

¹¹ Alan Moorehead, *The Russian Revolution*, (London: 1958), s. 207.

¹² Gorky, Molotov, Vorosilov, Kirov, Jdanov, *a.g.e.*, s. 243.

¹³ D'encasse, Helene Carrere, *Lenin*, Çev: Ali Cevat Akkoyunlu, (İstanbul: 2002), s. 199.

¹⁴ Lavr Georgiyeviç Kornilov (1870-1918), Çar ordusu generali. Geçici Hükümet döneminde genelkurmay başkanı. 1917 yılının başlarında Petrograd bölge komutanı olarak atandı. Haziran 1917'de tüm cephede başlayan genel taarruz sırasında firarilere karşı ölüm cezalarının konmasını sağladı. Temmuzda Kerenski tarafından genelkurmay başkanlığına atandı ve bir süre sonra Geçici Hükümete karşı isyan etti. Ekim ihtilalinden sonra Don nehri kıyısına kaçtı, Çarlık rejimini yeniden geri getirmek isteyerek Bolşeviklere karşı savaşan Beyazlar safına katıldı. 1918 Mart'ında öldürüldü. Bkz: "Kornilov", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, cilt 23, (Moskova: 1953), s. 26.

Dış İşleri Bakanına ülkesinin birtakım isteklerini ilettiler. Buna göre Rusya'da ölüm cezasının yürürlüğe konması, Petrograd'da ve diğer büyük şehirlerde özel polis kuvvetlerinin tesis edilmesi, devrimci ve devrim yanlısı basın yayınının susturulması talep ediliyordu.¹⁵ Bunun üzerine Kerenski hükümeti 25 Temmuzda cephede ölüm cezasının tatbik edildiğini duyurdu. Bu da ülkede askeri diktatörlük yönetimin ortaya çıkmasına neden oldu.

Yabancı ülkelerin desteğini arkasına alan Kornilov başkomutan olduktan sonra birtakım planlar peşine düştü. Özellikle Kerenski hükümetini devirerek ülkenin tek sahibi olma hayallerine kapıldı. Hatta bunun için Ağustos başlarında Moskova'da Devlet Konseyi toplantısı yapıldığı sırada isyan etmeği denedi. Lakin Moskova'daki işçi gösterileri bu planın ertelenmesine neden oldu.¹⁶ Bunun üzerine Petrograd üzerine yürümeğe karar verdi. Asıl niyeti başkentteki Bolşevik örgütünü ve diğer devrimci partileri ortadan kaldırmaktı. Kerenski hükümeti Kornilov'un bu planına açıktan açığa destek veriyordu. Tabii yabancı ülkeler de Rusya'da sosyalist devrimin gerçekleşmesinin ve Avrupa'ya sıçramasının karşısını almak için Kornilov'a sonsuz destek veriyorlardı. Hatta birtakım araştırmacılar Kornilov birliklerinin içinde, Rus üniforması giymiş İngiliz ve Fransız subaylarının olduğunu bile iddia ediyorlardı.¹⁷ Stalin Eylül 1917'de kaleme aldığı bir yazıda yabancı sefaletlerin Kornilov'u açıkça desteklediklerini, *Times* gazetesinin ise bu destek propagandasının sözcüsü rolünü üstlendiğini belirtiyordu.¹⁸

Kornilov, başarılı olması için 21 Ağustos'ta Riga'yı Almanlara teslim etmeği ve ardından başkent üzerine yürümeği aklına koymuştu. Riga'yı vererek bütün kabahati ordu içinde sosyalist propagandası yürüten Bolşeviklerin üzerine yüklemek istiyordu. Bu arada ülkede, Ağustos sonlarına doğru Bolşeviklerin büyük bir isyana kalkışacakları iddiası dolaşıyordu. Stalin "Biz ne istiyoruz?" adlı makalesinde o günün tüm burjuva gazetelerinde bu şayiaların yer aldığını, aslında ise cephede büyük yenilgiler alan başkomutan Kornilov'un, başarısızlığının faturasını sosyalist Bolşeviklerin üzerine yıkarak sorumluluktan kurtulmak istediğini anlatıyordu.¹⁹

¹⁵ "Velıkaya Oktyabrskaya Sosialiştıçeskaya Revolyutsiya", *Bolşaya Sovetskaya Ensklopediya*, c. 7, (Moskova: 1951), s. 141.

¹⁶ İ. B. Berhin, *a.g.e.*, s. 34.

¹⁷ Bunu iddia eden İ. B. Berhin ayrıca, Amerika sefiri Frensis'in Geçici hükümetten, Amerika çıkarlarını korumak üzere Amerika ordusunun Rusya'ya girmesine izin vermesini istediğini nakleder. Bkz: İ. B. Berhin, *İstoriya SSSR (1917-1978)*, (Moskova: 1979), s. 34.

¹⁸ İ. Stalin, *Eserleri*, c. 3, (Bakı: 1947), s. 325.

¹⁹ *A.g.e.*, s. 292.

26 Ağustos sabahı Kornilov'un emriyle general Krimov başkanlığındaki 3-cü süvari alayı cepheden alınarak Petrograd'a gönderildi. Aynı gün içinde bir bildiri yayınlayan Kornilov tüm devlet iktidarını tek başına ele geçirdiğini, orduya Geçici Hükümetin emirlerine itaat etmemelerini, tüm bakanların istifa ederek hükümetin bırakılmasını ve yeni hükümet kurma çalışmalarlarıyla ilgili tüm yetkilerin kendisine verilmesi gerektiğini duyurdu.²⁰ İsteklerinin kabul edilmemesi durumunda ve Riga'nın düşmesi halinde, tüm suçun Geçici Hükümette olacağını belirtti.²¹ Kornilov bildirisinde Geçici Hükümeti, Bolşeviklere destek vermekle suçluyor ve başbakan Kerenski'nin kendisini Petrograd'a saldırması için tahrik ettiğini vurguluyordu.²²

Bu sert bildiri üzerine saf değiştiren ve iktidarı Kornilov'a kaptırmak istemeyen Kerenski derhal "isyancılara" karşı ülke genelinde gerekli tedbirlerin alınmasını emretti. Ardından Kornilov'u başkomutanlıktan azlederek tutuklanması için bir muhtıra yayınladı. Bir hafta içinde askeri darbe bastırıldı, Kornilov tutuklandı, general Krimov ise intihar etti.

Bolşevik İhtilale Doğru

Hiç kuşkusuz Kornilov'a karşı mücadelede Bolşevik propagandasının da büyük faydası olmuştur. Askeri isyan patlak verince Bolşevik örgüt önderliğinde, Moskova'da, Minsk'te, Kiyev'de ve diğer şehirlerde, ayrıca birçok demir yol istasyonunda, Kornilov'a karşı mücadele verecek devrimci gruplar oluşturulmuş, etkin propaganda sonucunda ordu birlikleri isyancılardan ayrılarak işçiler safına geçmişlerdi.

Kornilov isyanı sonrasında Bolşeviklerin kitleler içindeki nüfuzu birdenbire arttı. Tüm ülkede Sovyetlerin birleştirilmesi devri başladı. Stalin "İkinci Dalga" adlı makalesinde Kornilov isyanının aslında sosyalist devrim için faydalı olduğunu, engellenmek istenen devrimin eli kolunu biraz daha açtığını vurguluyordu.²³ Lenin ise Kornilov olayıyla ilgili yaptığı değerlendirmede, bu isyanla burjuvazinin halka açıkça ihanet ettiğini ve iktidarı ele geçirmek için başkent Petrograd'ı bile Almanlara vermeye hazır olduğunu söylüyordu.²⁴

Kornilov'un askeri darbesi Bolşevikleri neredeyse tek başına iktidar sahnesine doğru sürüklemişti. Zaten isyancı başkomutanın hareketlerinden hoşlanmayan Kerenski bile ona karşı ortak mücadelede Sovyetler tarafına geçmişti artık. İsyân sırasında Kadet, Eser ve Menşeviklerin davranışları

²⁰ "Kornilovşına", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 23, (Moskva: 1953), s. 26.

²¹ V. A. Antonov-Ovseyenko, *V Semnadsatom Godu*, (Kiyev: 1991), s. 194.

²² *A.g.e.*, s. 197.

²³ İ. Stalin, *a.g.e.*, s. 318.

²⁴ V. İ. Lenin, *Seçilmiş Eserleri*, c. 2, (Bakı: 1964), s. 217.

halk tarafından nefretle karşılanmış, buna karşılık Bolşevikler ülkenin tek kurtarıcısı olarak görülmeye başlanmıştı. Bu nedenle Sovyetlerde de ibre Bolşeviklerden yana dönmüştü.

İlk başlangıç ise Petrograd Sovyet’inde gerçekleşti. 31 Ağustos’ta Petrograd Sovyet’inin Eser ve Menşeviklerden ibaret yönetim kurulu istifa ederek çoğunluğu Bolşeviklere verdi ve isyan sırasında hapisten kurtulan Lev Trotski’yi genel başkanlığa getirdi. Ardından 5 Eylül’de Moskova Sovyet’i tamamen Bolşevikler safına geçti ve başkanlığa Bolşevik Nogin getirildi. Daha sonra Saratov, Kiyev, İvanovo Voznesensk gibi sanayi şehirlerinde Bolşevikler Sovyetlerin çoğunluğunu ele geçirdiler. Ardından cephedeki askerler arasında geniş bir Bolşevik propagandası başladı. Hal böyle olunca Lenin Eser ve Menşeviklerle girmeye düşündüğü uzlaşmalardan tamamen vazgeçti, yeniden “Tüm iktidar Sovyetlere” şiarı her tarafta yaygınlaştı.

Eylül başlarından itibaren Rus halkı daha da ağırlaşan açlık ve sefalet içinde çırpınıyordu. Ülkenin her yerinde ciddi bir huzursuzluk vardı. Kornilov isyanı neticesinde halkın geçici hükümete itimadı tamamen kaybolmuştu. Siyasiler iktidar savaşında iken, halk ekonomik sıkıntılar içinde kıvranıyordu. Üretim neredeyse durma noktasına geldiği için büyük fabrika sahipleri işçileri sokağa atıyordu. 1917 yılının Mart- Kasım ayları arasında 800 fabrika kapanınca 170 bin işçi işsiz kalmıştı. İşçilerin sermayeye karşı tutumunu bilen fabrika sahipleri kendi yöntemleriyle onlardan intikam almak peşindeydiler. Mayıs –Ağustos arasında tüm emtia fiyatları iki katına çıkmış, ülke derin bir finansal kriz içine girmişti. Petrograd’da, Moskova’da ve ülkenin diğer şehirlerinde ekmek kıtlığı başlamıştı. Aslında Rusya’da buğday sıkıntısı yoktu ama büyük kapitalistler, spekülâtörler ve burjuvazi fiyatları arttırmak için ülkede suni ekmek kıtlığı vücuda getiriyorlardı.²⁵

Geçici Hükümete gelince, açıkça bu sorunlarla baş edemez hale gelmişti. Ülkeyi krizden çıkartacak güçten yoksundu. Zaten tüm bu sorunlarla birlikte ülke genelinde grevler de giderek şiddetleniyordu. Eylül sonlarına doğru Ural bölgesinde 100 bin demiryolcu greve gitti. Birkaç gün içinde grevcilerin sayısı 300 bini geçti. Hükümetin uygulamalarına karşı çıkan fabrika işçileri de onlara katıldı. Grevlerde artık tek bir şiar seslendiriliyordu: “Bütün iktidar Sovyetlere!”

Bu dönemde Finlandiya’da bulunan Lenin, Bolşevik Partinin Merkez komitesine durmadan mektuplar göndererek durumdan yararlanılmasını,

²⁵ İ. B. Berhin, *a.g.e.*, s. 38.

kısacası, silahlı bir isyan için tüm şartların oluştuğunu ve derhal bunun icra edilmesi gerektiğini vurguluyordu. Örneğin, 14 Eylülde gönderdiği bir mektupta, her bir devrimin nihai sonucunun iktidara sahiplenmek olduğunu ve bu nedenle de iktidarı istediklerini açıkça vurguluyordu. Lenin, iktidarın Sovyetler eline geçmesiyle Rus işçi ve köylüsünün gerçek egemenliğe kavuşacağını iddia ediyordu.²⁶ Diğer bir mektubunda “Her iki başkent işçi ve asker Sovyet’inde çoğunluğu ele geçiren Bolşeviklerin devlet iktidarına sahip olmaları gerekmektedir!” diye açıklıyordu düşüncelerini.²⁷ Lenin isyan etmeyip beklemeyi ve Merkezi komitede toplantılar yapmayı, gevezelik ve şerefsizlik saydığını söylüyordu.²⁸

Lenin’in bu radikal çıkışları parti merkezini, özellikle de yakın arkadaşları olan Kamenev ve Zinovyev’i şaşkınlığa uğratmıştı. Daha ılımlı bir adam olan Kamenev, demokratik devrim yolunu üstün tuttuğu için mektupların yakılmasını istemiş ve bu önerisi derhal kabul görmüştü. Ama Lenin’in düşünceleri Bolşevik partisine rakip olan bir sıra gazetelerde yer alınca iş çığırından çıktı. Bu nedenle Lenin, Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisinin Merkez komitesine gönderdiği mektuplarda Kamenev’in hareketlerini “alçaklık” diye niteliyordu.²⁹

Kamenev ve Zinovyev Bolşeviklerin tek başına ve güç kullanarak iktidara sahip olmalarını değil, zaten Sovyetlerde çoğunluğu ellerinde bulundurdukları için diğer sosyalist partilerle birlikte hareket ederek koalisyon hükümeti şeklinde iktidarda yer almasını doğru buluyorlardı. Onlara göre, öyle olması halinde Bolşevizm işçi, köylü ve askerlerden daha çok rağbet ve destek bulacak, yaklaşan seçimlerde de zafere ulaşacaktı.³⁰

İktidarın sahiplenmesi hususunda da Lenin ve arkadaşları arasında birtakım fikir ayrılıkları vardı. Örneğin, Lenin iktidarın ele geçirilmesi durumunda halkın egemen olacağını belirtirken, Kamenev ve Zinovyev bu düşüncenin tehlikeli olduğunu vurguluyorlardı. Fakat Lenin, 1 Ekim’de Merkez komiteye gönderdiği mektubunda “İsyan olmadan iktidarı ele geçirmek mümkün değildir, derhal isyana başlamak gerekir!” diyordu.

Lenin isyanın başarılı olması için işçi, köylü ve askerlerden ibaret olan Kızıl Ordu birliklerinin derhal Petrograd’ı muhasara etmesini belirtiyor, özellikle Geçici Hükümetin yerleştiği Kışlık Sarayı, Parlamentonun yerleştiği Marinski Kalesi, telefon, telgraf ve demiryolu idaresi, ayrıca Neva

²⁶ V. İ. Lenin, *a.g.e*, s. 264-266.

²⁷ *A.g.e*, s. 375.

²⁸ *A.g.e*, s. 393.

²⁹ *A.g. e*, s. 462-464.

³⁰ Jeffrey Hosking, *İstoriya Sovetskogo Soyuzu*, (Smolensk: 2000), s. 42.

nehri üzerindeki köprülerin ele geçirilmesi gerektiğini söylüyordu.³¹

Lenin silahlı isyan kararından vazgeçmemekle beraber bu isyanın tarihi konusunda da Rusya genel Sovyetler Kongresinden öncesini gösteriyordu. 5 Ekimde toplanan Sovyetler İcra Komitesi 20 Ekim'de Rusya genel Sovyetler Kongresinin çağrılmasına karar vermişti. 7 Ekim'de Lenin gizli yollarla Finlandiya'dan Petrograd'a döndü ve bir Bolşevik arkadaşının evinde ikamet etmeye başladı. Eşi Nadejda Krupskaya Lenin'in o zamanki düşünceleri hakkında, "O günler zarfında Lenin'in kafasında silahlı isyandan başka hiçbir şey yoktu. Yalnız bunu düşünüyor ve arkadaşlarına da bunu telkin ediyordu." diyordu.³²

Lenin derhal isyana kalkışmak gerektiğini söyleyerek Sovyetler Kongresini beklemenin yanlış olduğunu, "Kongreyi beklemek tam bir ahmaklıktır. Çünkü bu, haftaları kaybetmek anlamına gelir. Oysa şimdi haftalar ve hatta günler bizim için çok önemlidir. Kasım ayına kalırsak iktidarı ele geçiremeyiz. Kongreyi beklemek aptallık olur. Hem kongre bize bir şey vermez, veremez de!" gibi ifadelerle belirtiyordu.³³

Ardından Moskova ve Petrograd Sovyeti merkezi komitelerine gönderdiği mektuplarla Bolşevikleri isyana çağırıyor, bu arada demiryolcuların hükümet aleyhine greve gittiklerini, hükümetin vahşi ceza tedbirleri alması neticesinde halk içinde aşırı bir huzursuzluğun baş gösterdiğini ve herkesin de bu durumdan faydalanması gerektiğini belirtiyordu. "Böyle bir ortamda oturup beklemek cinayettir!" diye bitiriyordu mektubunu. Lenin düşüncelerinin etkili olması için Karl Marks'ın isyanla ilgili görüşlerine yer vermediği de ihmal etmiyor, ayrıca savunmanın silahlı bir isyan için felakete denk olduğunu söyleyerek derhal saldırıya geçmenin lüzumunu zikrediyordu.

12 Ekim'de Bolşevik Merkezi Komitesinin kararıyla önce Petrograd'da, ardından da diğer bölgelerde ve cephelelerde Askeri Devrim Komitesi kurulmasına karar verildi. Bu komite öncelikle başkentten savunmasını üstlenecek, sonra da silahlı isyan sırasında ayaklanmanın kurmay merkezi olacaktı. Askeri Devrim Komitesi aracılığıyla cepheledeki askerler arasında yürütülen propagandalar, kısa zamanda meyvesini vermeye başlamıştı. Öyle ki Kuzey birliklerinin büyük bir kısmı Bolşevikler safına geçmiş, hatta hükümetin açık emrine karşı çıkan Aurora adlı savaş gemisi, Askeri Devrim Komitesinin isteği doğrultusunda Neva Nehri'nden ayrılmamaya karar vermişti.

³¹ *İstoriya Velikoy Oktyabrskoy Sotsialistiçeskoj Revolyutsiy*, (Moskva: 1967), s. 167-168.

³² *A.g.e*, s. 168.

³³ V. İ. Lenin, *a.g.e*, s. 392.

Bolşevik merkez komitesinin 16 Ekim tarihinde yapılan toplantısında Lenin silahlı isyan önerisini yineledi. Bu sırada Kamenev ve Zinovyev yine bu öneriye karşı çıktılar. Stalin toplantı boyunca Lenin'i destekledi. Toplantı sonunda yapılan oylamada Lenin'in önerisi 2'ye karşı 10 oy çokluğuyla kabul edildi. Aynı toplantıda Stalin başkanlığında isyanı yürütme komitesi de kuruldu. Bu toplantıdan bir gün sonra Petrograd Bolşevik Kongresi, ardından Moskova bölge bürosu Lenin'in önerilerini desteklediklerini bildiren birer açıklama yaptılar.

Fakat öneriye karşı çıkan Kamenev ve Zinovyev 18 Ekim'de bir Menşevik gazetesi olan *Novaya Jizn*'e³⁴, Bolşeviklerin silahlı isyanla iktidarı ele geçirmek istedikleri hususunda bir mektup gönderdiler. Kamenev bu mektupta silahlı isyanın tarihini bile göstererek, II. Sovyetler kongresinden birkaç gün öncesini işaret etti. Gazete bu mektubu yayınlınca, yani Bolşevik Merkez Komitenin gizlilikle aldığı karar deşifre olunca Lenin derhal Kamenev ve Zinovyev'in partiden kovulmasını istedi. Öfkeli Lenin "Bolşevikler Partisinin üyelerine mektup" adlı kısa makalesinde Kamenev ve Zinovyev'in ihanetinden bahsederken ülküdaşlarını da daha dikkatli olmaya, birleşmeye, isyana hazırlıkta kararlı davranmaya çağırıyordu.³⁵

Bolşeviklerin isyan hazırlığı deşifre olduktan sonra Geçici Hükümet ülke dahilindeki güvenlik önlemlerini arttırmaya karar verdi. Bu nedenle başkentin stratejik mevkillerine birliklerini yığmaya başladı. Özellikle hükümet toplantılarının yapıldığı Kışlık Sarayı, meclisin bulunduğu Taurida Sarayı, postane, telgraf ve garların önü askeri araçlarla çevrildi. Hükümetin asıl niyeti II. Sovyetler Kongresi başlamadan önce Bolşeviklerin kalesi olan Smolni'yi ele geçirmektir.

Bu arada Askeri Devrim Komitesi de birliklerini harekete geçirdi. Böylece Baltık donanması askerleri, Kuzey cephesi askerleri, Petrograd birlikleri ve fabrikalardaki kızıl muhafızlar son hazırlıklarını tamamlayarak Bolşevik Merkez Komitesinden gelecek emri beklemeye koyuldular. Bazı kaynakların belirttiğine göre o dönemde Kızıl birliklerin sayısı 200 binin üzerindedir.³⁶

³⁴ Günlük, siyasi bir Menşevik gazetesidir. 1917 Nisanından itibaren Petrograd'da yayınlanmaya başladı. 1917 Ekimine kadar gah Geçici hükümete, gah da Bolşeviklere karşı muhalefet yönlü bir yayın politikası sürdürdü. Ekim ihtilalinden sonra Sovyet iktidarına karşı çıktı ve bu nedenle 1918 Temmuzunda kapatıldı. Bkz: V. İ. Lenin, *Seçilmiş Eserleri*, c. 2, (Bakır: 1964), s. 784.

³⁵ V. İ. Lenin, *a.g.e.*, s. 458-461.

³⁶ *İstoriya Velikoy Oktyabrskoy Sosyalistiçeskoj Revolyutsiy*, (Moskva: 1967), s. 178.

20 Ekim'de Lenin yakın dostu Sverdlov'a³⁷ gönderdiği mektupta isyanın zamanlamasıyla ilgili, "Tüm gücümüzle saldırmalıyız. Ve birkaç gün içinde tam bir zafer elde etmeliyiz." diye uyarı yapıyordu.³⁸ Lenin'in emirleri doğrultusunda Askeri Devrim Komitesi 22 Ekim gününü, "Petrograd Sovyet'i günü" olarak kutlamayı kararlaştırdı. O gün Petrograd proleterleri sokaklara dökülerek iktidarı ele geçirmek için tüm gücünü açıkça gösterdi.

23 Ekim günü Askeri Devrim Komitesi birliklere temsilciler göndererek, "Artık tüm iradenin Askeri Devrim Komitesinin elinde" olduğunu ilan etti. Yaklaşan isyan dalgasının etkisiyle sarsılmaya başlayan Geçici Hükümet isyanı engellemek ve Bolşevikleri susturmak üzere harekete geçti. Bolşevik yayını olan *Raboçi Put*³⁹ matbaası mühürlendi. Askeri Devrim Komitesi buna karşılık bir askeri müfreze göndererek gazetenin yeniden yayınlanmasını sağladı. Gazete derhal "Geçici Hükümete isyan" manşetiyle çıktı. Stalin gazetenin ilk sayfasında kaleme aldığı "Bize ne lazım?"⁴⁰ adlı makalesinde, "Vakit çatmıştır. Şubatta yapılamayan iş şimdi

³⁷ Yakov Mihayloviç Sverdlov (1885-1919) Komünist Parti üyesi ve Lenin'in en yakın arkadaşlarından biri. Nijni Novgorod şehrinde doğdu. Okuldayken sosyalist hareketlere katıldı. Karl Marks ve Engels eserleriyle tanıştıktan sonra 1901'de Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisine katıldı. Partinin Novgorod ve Sormovski komitelerinde aktif rol aldı. 7 Kasım 1901'de yazar Gorki'nin tutuklanmasına itiraz mitingine katıldığı için tutuklandı. O günden sonra hükümet aleyhine çalışmaya başladı. Rus Sosyal Demokrat Partisinin II. Kurultayından sonra Bolşevikler safına geçti. Kısa sürede Lenin'in en iyi savunucularından oldu. 1905'den itibaren Yaroslavl, Kostroma, Kazan ve başka şehirlerde Bolşevik propagandası yaptı, mitinglerde aktif rol aldı. 1906'da yakalandı ve bir yıl kadar göz hapsi cezası verildi. Ardından iki yıl kadar Ekaterinburg ve Perm hapishanelerinde hapis yattı. 1909'da Finlandiya'ya kaçtı. Birkaç ay sonra Moskova'ya döndüğünde yeniden tutuklandı ve üç yıllık hapse mahkum oldu. 1910'da hapisten kaçtı ve gizlice Petersburg'a geldi. Fakat orada yeniden yakalandı ve dört yıllık sürgüne gönderildi. 1912'de Narm sürgününde ilk kez Stalin'le tanıştı. Birkaç ay sonra sürgünden kaçtı ve yine Petersburg'a geldi. Bir yıl sonra tekrar tutuklanarak sürgüne gönderildi. 1917 Şubat ihtilalinden sonra Petersburg'a döndü. Bolşevik Partisinin Nisan konferansında ilk kez Lenin'le tanıştı. Konferans sonrası Merkez komite sekreterliğine getirildi. Ekim ihtilalinden sonra da bu görevine devam etti. Brest-Litovsk barış görüşmelerinde Lenin ve Stalin'in yanında yer alarak Trotski taraftarlarına karşı çıktı. 1919'da Letonya ve Beyaz Rusya Bolşevik teşkilatlarının toplantılarına katıldı, 16 Mart 1919'da öldü. Bkz: "Sverdlov", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 38, (Moskva: 1955), s. 202-204.

³⁸ İ. B. Berhin, *a.g.e.*, s. 48.

³⁹ Rus Sosyal Demokrat Bolşevikler partisinin gazetesi olarak 3 Eylül 1917'den 26 Ekim 1917'ye kadar kapatılan *Pravda* gazetesinin yerine yayınlandı. Toplam 46 sayı çıktı. Lenin, Stalin ve diğer Bolşeviklerin makalelerine yer verildi. 24 Ekim'de Geçici hükümet tarafından kapatıldı. Aynı gün gazetenin 44.cü sayısı, hükümetin devrilmesi gerektiği manşetiyle çıktı. 27 Ekim'den itibaren *Pravda*'nın yeniden yayınlanmasıyla kapatıldı. Bkz: "Raboçi Put", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, cilt 35, (Moskova: 1955), s. 451.

⁴⁰ İ. Stalin, *Eserleri*, c. 3, (Bakı: 1947), s. 435-438.

yapılmalıdır. Burjuvazi ve toprak ağalarının, yani kapitalistlerin hükümetinin yerini, işçi, köylü ve asker hükümeti almalıdır. İktidar mutlaka işçi, köylü ve asker Sovyetlerinin eline geçmelidir!" diye sert bir uyarı yapıyordu.⁴¹

Bu arada Lenin de aynı günün akşamı Merkez Komite üyelerine gönderdiği mektupta bir an bile tereddüt etmeden isyana başlanmasını, "bugünün erken, yarının ise çok geç olacağını" söyleyerek hemen o gece Geçici Hükümetin devrilmesi gerektiğini öneriyordu. "İsyan sırasında gecikmek, hiç kuşkusuz, ölüme eşittir! Tüm varlığımı sizi temin ederim ki şimdi kongrelerle, toplantılarla vakit kaybetmektense, silahlı isyanla iktidarı ele geçirmek meselesini konuşmalıyız. Bekleyemeyiz! Aksi halde her şeyi kaybederiz! Hükümet zaten sarsılmış! Onu nasıl olursa olsun ezmemiz gerekir!"⁴² diye yazıyordu Merkez Komiteye gönderdiği mektupta.

Askeri Devrim Komitesi isyanın başarılı olması için baskın yapılan silah depolarından ele geçirdiği silahları işçilere dağıtıyordu. Kızıl birlikler ve birtakım garnizonlar alarm durumundaydı. İsyân artık başlamıştı. Geçici Hükümet birliklerinin ufak tefek kıyıldayışları haricinde pek bir varlık gösteremedikleri açıkça görülüyordu. Fakat gene de direnmeye çalışan Kerenski hükümeti 23 Ekim 24'üne bağlayan gece Askeri Devrim Komitesi üyelerinin tutuklanmasını, *Raboçi Put* ve *Soldat*⁴³ gazetelerinin kapatılmasını emretti. Bunun üzerine Askeri Devrim Komitesi Petrograd Sovyetine bir bildiri göndererek, Sovyet'in tehlikede olduğunu, *Raboçi Put* ve *Soldat* gazetelerinin kapatıldığını, bu nedenle tüm birlikleri seferber ederek kendilerini korumaları gerektiğini belirtti. Bildiride şunlar yazılıydı:

"Askerler! İşçiler! Vatandaşlar! Halkın düşmanları dün gece saldırıya geçmişlerdir. Gazetelerimiz kapatılmış, matbaamız mühürlenmiş. Bu yüzden Askeri Devrim Komitesi herkesi dikkatli olmaya davet ederken, emirlerimiz dışında en ufak bir harekette bulunulmamasını istemektedir. Herkes bağlı bulunduğu fabrikada yahut da Sovyet'te toplansın. Emir gelmeden hiç kimse dışarı çıkmasın."⁴⁴

⁴¹"Velikaya Oktyabrskaya Sosialistiçeskaya Revolyutsiya", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 7, (Moskva: 1951), s. 148.

⁴²V. İ. Lenin, *a.g.e.*, s. 468-469.

⁴³ *Soldat* veya *Soldatskaya Pravda*, 1915 yılında Rus Sosyal Demokrat İşçi partisinin yayın organıydı. 1917-1918 yılları arasında Bolşevik gazetesi olarak yayınına devam etti. Özellikle Lenin'in makalelerini yayınlıyordu. Asker ve işçiler arasında popüler bir gazeteydi. Temmuz 1917'de Geçici Hükümet tarafından kapatıldı, Ekim İhtilali sonrasında yayınına devam etti. Mart 1918'de kapandı. Bkz: "Soldatskaya Pravda", *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 40, (Moskva: 1957), s. 15-16.

⁴⁴V. A. Antonov-Ovseyenko, *a.g.e.*, s. 261.

Bu arada şehirdeki tüm önemli mevzileri ele geçiren Kızıl birlikler Geçici Hükümetin iki bakanını da tutuklamayı başarmıştı. Lakin isyanın “planlı” ve “disiplinli” devam etmesinden yana olan Askeri Devrim Komitesi isyancılara, bakanları derhal serbest bırakmalarını, gerektiği takdirde kendilerine isyanla ilgili tüm yetkilerin verileceğini bildirmişti.⁴⁵

Elbette burada hemen belirtmek gerekir ki, bir yandan isyanla ilgili Lenin’in emirleri, direktifleri devam ederken, bir yandan da Bolşevik Partinin içinde yer alan önemli kişilerin çelişkili açıklamaları isyanın tarihi üzerinde kesin bir uzlaşma sağlamadığını açıkça gösteriyordu. Bu nedenle Stalin 16 Ekim’de Merkez Komitesi toplantısında yaptığı bir konuşmada isyan gününün kesinlikle belirlenmesi gerektiğini vurgulayarak, devrim karşıtlarından gelecek hamleyi beklemenin kendileri için zararlı olacağını belirtiyordu.⁴⁶

Bu arada silahlı isyanın taktiğiyle ilgili de Bolşevik yöneticilerin ağzından birtakım çelişkili ifadeler çıkıyordu. Nitekim 24 Ekim öğlen saat 2’de başlayan Bolşevik temsilcileri toplantısında konuşan Trotski, Geçici Hükümeti devirmek ve bakanlarını hapsedmek gibi bir hata yapamayacaklarını belirtirken, aynı günün akşamı ise “İsyanın Sovyetler Kongresinden önce başlamayacağını” söylüyordu.

24 Ekim’de Merkez Komitenin yardımıyla gizli bir eve yerleştirilen Lenin Smolni ile sürekli bir irtibat halindeydi ve oraya “isyanın başlaması gerekir” emriyle üç mektup daha yollamıştı. Lenin’in emirlerine uyan Askeri Devrim Komitesi harekete geçme emrini verince, kızıl birlikler akşam saat 10’a doğru köprüleri, demiryolu garlarını ve telgraf idarelerini ele geçirdi. Lenin saklandığı yerden çıkarak karargahın yerleştiği merkeze, Smolni’ye yollandı. Artık sabaha karşı Geçici Hükümetin bütün önemli mevzileri ele geçmişti. Kışlık Sarayında yerleşen Geçici Hükümet ne yapacağını bile kestiremiyordu. Bu arada telefon santralinin de ele geçirilmesiyle hükümetle genelkurmay arasındaki bağlantılar tamamen koptu.

25 Ekim sabahına karşı bakanlardan biri başkent bölge komutanı Polkovnikov’a şehirdeki durumu sorduğunda, komutan durumun son derece ciddi olduğunu, öyle ki hükümetin elinde neredeyse “askeri birlik” kalmadığını belirtiyordu.⁴⁷ Gerçekten de Bolşeviklerin aylarca sürdürdüğü etkili propagandanın neticesinde askerinin çoğu isyancılar safında yer almıştı.

⁴⁵ *İstoriya Velikoy Oktyabrskoy Sosialistiçeskoj Revolyutsiy*, (Moskva: 1967), s. 194.

⁴⁶ İ. Stalin, *a.g.e.*, s. 428.

⁴⁷ *A.g.e.*, s. 199.

Başkent sokaklarını tamamen kuşatan Kızıl muhafızlar cezaevlerine de saldırarak Bolşevik arkadaşlarını özgürlüklerine kavuşturdular. Sabah saat 7'ye doğru devlet bankası ayaklanmacıların eline geçti. Yalnız hükümetin son sığınağı olan Kışlık Sarayı hala Geçici Hükümetin elindeydi. Başbakan Kerenski'ye gelince, Amerikan sefirliğinin arabasıyla, isyanı yatırmak için ordu getirmek ümidiyle Kuzey cephesine doğru kaçmıştı.⁴⁸

25 Ekim sabahı isyan eden silahlı işçi ve askerler Geçici Hükümeti devirmeyi başardılar. Hemen o gün Lenin tarafından kaleme alınmış, "Rusya Vatandaşlarına!" başlıklı tarihi bir bildiri yayınlandı. Bildiride Geçici Hükümetin devrildiği açıklanıyordu.

"Geçici hükümet devrilmiştir. İktidar Petrograd işçi ve asker Sovyet'inin eline geçmiştir. Hemen ilk iş olarak demokratik bir barış anlaşması sağlanması, toprak üzerindeki kapitalist egemenliğinin lağvedilmesi, üretim üzerinde işçi gözetimi ve Sovyet hükümeti kurulması işi gerçekleştirilmelidir."⁴⁹

Bu bildiri önce *Raboçi Put*'ta, sonra da diğer gazetelerde yayınlandı, dünyanın büyük başkentlerine telgraflarla bildirildi. Askeri Devrim Komitesi bildiriye bütün cephelere de gönderdi ve Petrograd Sovyeti kararlarına uymayan asker, komutanların düşman gibi tutuklanacaklarını açıkladı.⁵⁰

Kışlık Sarayındaki hükümet üyelerine teslim olmaları için çağrı yapıldı. Lakin hükümet yanlısı ordu birliklerinin koruduğu Kışlık Sarayı'ndan olumlu yanıt alınmadı. Bunun üzerine Askeri Devrim Komitesi Kışlık Sarayı'nı ele geçirmek üzere harekete geçti. Bolşevik önderler II. Sovyet Kongresi başlamadan önce Sarayı tamamen ele geçirmek istemekteydiler. Kerenski, Kuzey cephesine kaçtığı için o sırada Sarayı'da sadece hükümet bakanları ve bazı milletvekilleri bulunmaktaydı. Dışarıda ise 1500 kadar Saray korucusu asker vardı.

Kışlık Sarayı'nın çevresini saran yaklaşık 20 binlik Kızıl asker Lenin'den gelecek emri bekliyordu. Akşam saat 7'de Askeri Devrim Komitesi Kışlık Sarayı'na daha bir ultiatom göndererek bakanların ve milletvekillerinin teslim olmasını talep etti. Yanıt için 20 dakika kadar bir süre verildi. Sabırsız Lenin Kışlık Sarayı işgal edilmedikçe Kongreye gelmeyeceğini ifade ediyordu. Bu arada kongre için gelen delegeler de sabırsızlıklarını ifade ederek kendilerini oyalamaya çalışan Troçki'ye niçin beklediklerini soruyorlardı.

⁴⁸ Jeffrey Hosking, *a.g.e.*, s. 43.

⁴⁹ V. İ. Lenin, *age*, s. 470. Ayrıca bkz: *Bolşeviki v Borbe Za Pobedu Sosialistiçeskoj Revolyutsiy v Azerbaydjane: Dokumenti İ Materiali 1917-1918*, (Bakı: 1957), s. 177.

⁵⁰ *İstoriya Velikoy Oktyabrskoy Sosialistiçeskoj Revolyutsiy*, (Moskva: 1967), s. 200.

Lenin durmadan Kışlık Sarayı'nın ele geçirilmesini talep eden emirler yağdırıyordu. Saray ele geçirilip hükümet üyeleri tutuklanmadan kongrenin başlamaması gerektiğini haykırıyordu. Lenin'in bitmeyen ısrarları sonunda Askeri Devrim Komitesi'ne bağlı Aurora adlı savaş gemisine Kışlık Sarayı'na ateş açması emri verildi. Gece saat 12'de Saray'a doğru genel bir taarruz başladı. Yaklaşık 2 saat içinde Saray tamamen Kızıl askerlerin eline geçti, hükümet üyeleri tutuklanarak Petropavlovsk Kalesi'ne gönderildi.

Kışlık Sarayı'nın işgalinden birkaç saat önce II Sovyet Kongresi resmen açıldı. Kongreye Rusya'nın her tarafından yaklaşık 400 Sovyet delegeleri katılmaktaydı. Lakin hemen ilk bakışta Bolşeviklerin karşı çıkılmaz üstünlükleri göze çarpıyordu. 650 delegeden 360'ı Bolşeviklerin yanındaydı. Ayrıca 100 kişiye yakın Sosyalist devrimci de onlara katılmıştı. Kışlık Sarayı'nın işgali haberi kongre salonunda duyulunca Menşevik ve bazı Sosyal devrimciler salonu terk ettiler.

Kongredeki konuşmasında Lenin kurulacak yeni Sovyet hükümetinde "bakan" kelimesini şiddetle reddederek "komiser" kelimesinin kullanılmasını önerdi. Bu teklif Troçki tarafından hemen kabul edildi. Troçki yeni hükümet üyelerinin "komiser" olarak adlandırılmasını, hükümete ise "Halk Komiserleri Konseyi" adının verildiğini açıkladı. Ardından Bolşevik delegelerin ısrarıyla Lenin Halk Komiserleri Konseyi'nin başkanı seçildi. Troçki Dış işlerinden sorumlu, Stalin ise Milletler işinden sorumlu komiserlik görevini üstlendiler.⁵¹

Böylece 24 Ekim gecesini başlayıp 25 Ekim'in ilk ışıklarıyla birlikte sona eren silahlı isyan, Rusya'da yeni bir dönemin, bir zamanlar Lenin'in bile gerçekleşmesine güçlük inandığı, İşçi ve Asker hükümetinin kurulmasına ve tüm iktidarın Bolşeviklerin eline geçmesine neden oldu.

Sonuç

Aslında Rusya'nın o dönemde içinde bulunduğu duruma bakıldığında, bütün şartların adeta Bolşeviklerin lehine olduğu, bu nedenle de Ekim Devrimi'nin Lenin'in bile tahmin etmediği bir hızla gelişip gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Şubat İhtilali ülke ekonomisinin, sosyal hayatın ve askeri sistemin çökmesine rağmen, Çar ve taraftarlarının ısrarla I. Dünya Savaşı'nı sürdürmesi sonucu patlak vermişti. Çarlığın sona ermesi ile Geçici Hükümet adıyla kurulan sosyalist ağırlıklı hükümetin de bu savaşı sürdürmesi, kısa zaman içinde halk arasında yeni arayışların doğmasına neden olmuştur.

⁵¹ V. İ. Lenin, *a.g.e.*, s. 490.

I. Dünya Savaşı'nın taraflarından biri olan Almanya'nın Rus cephesindeki savaşı bitirmeye çalıştığı, bu yüzden Bolşevik önder Lenin'le sıkı bir çalışma içinde olduğu tarihi bir gerçek olarak bilinmektedir. Nitekim Lenin'le defalarca görüşen Alman hükümetinin, Bolşevik önderin Rusya'ya geri dönmesinde faal bir rol oynadığı, bunun karşılığında ise bir ihtilal sonucu Rus cephesindeki savaşın duracağını ümit ettiği anlaşılmaktadır.

Lenin kendisine yardımcı olan Alman hükümetinin beklentilerini boşa çıkarmamış, iktidarı ele geçirmelerinden bir süre sonra Brest Litovsk anlaşması ile bazı tavizler karşılığında Alman cephesindeki savaşı durdurmuştur. Gerçekten de o sırada savaşı durdurmak Bolşeviklerin işine yaramıştır. Zira hem verdikleri sözü yerine yetirmiş, hem de ülke içinde rakip güçlere karşı mücadeleyi sürdürebilmişlerdir.

Hiç kuşkusuz Ekim İhtilali'nin gerçekleşmesinde Lenin'in rolü çok büyük olmuştur. Öyle ki çok yakın arkadaşlarının daha ılımlı çıkışlarına rağmen, Lenin iktidarın devrilmesinden ve tüm yetkilerin Bolşeviklerin kuracağı bir hükümete verilmesinden başka bir şey düşünmemiştir. Bu düşüncesini gerçekleştirmek için en yakın arkadaşlarını bile saf dışı etmiş, kendi bildiği doğrulardan vazgeçmemiştir. İktidarla yapılacak her hangi bir anlaşmayı şerefsizlik olarak adlandıran Lenin devrimden başka tek seçeneklerinin olmadığını arkadaşlarına sürekli telkin etmiştir.

20. Yüzyıl siyasi tarihinin en önemli devrimlerinden biri olan Ekim Devrimi'nin etkisi, daha sonraki yıllarda dünyanın değişik bölgelerine de sıçramıştır. Özellikle fakir olan Doğu ve Uzakdoğu toplumlarında, yerel iktidarlara karşı gelen grupların Sovyet Rusya'ya özenerek isyan ettiği, hatta bazı devletlerde Komünist yönetim sisteminin kurulduğu görülmüştür.

Kaynakça

“Kornilovşina”, *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 23, Moskova 1953.

“Raboçi Put”, *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 35, Moskova 1955.

“Soldatskaya Pravda”, *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 40, Moskova 1957.

“Sverdlov”, *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 38, Moskova 1955.

“Velikaya Oktyabrskaya Sosialistiçeskaya Revolyutsiya”, *Bolşaya Sovetskaya Ensiklopediya*, c. 7, Moskova 1951.

Acar, Kezban, *Başlangıçtan 1917 Bolşevik Devrimine Kadar Rusya Tarihi*, Ankara 2004.

Alizade, Nesib, *Büyük Halk İnkılabı*, Bakü 1966.

Antonov-Ovseyenko, V. A., *V Semnadsatom Godu*, Kiyev 1991.

Berhin, İ. B., *İstoriya SSSR (1917-1978)*, Moskova 1979.

- Bolşeviki v Borbe Za Pobedu Sosialistiçeskoj Revolyutsiy v Azerbaydjane: Dokumenti İ Materialı 1917-1918*, Bakü 1957.
- Carr, E. H., *Russkaya Revolyutsiya ot Lenina do Stalina 1917-1929*, Moskova 1990.
- Carr, E. H., *Sovyet Rusya Tarihi: Bolşevik Devrimi (1917-1923)*, çev: Orhan Suda, İstanbul 1989.
- Chamberlin, William Henry, *The Russian Revolution*, Prinçeston 1987.
- D'encausse, Helene Carrere, *Lenin*, Çev: Ali Cevat Akkoyunlu, İstanbul 2002.
- Dubinın, Aleksey Sergeyeviç, *Pobeda Velikogo Oktyabrya: Naçalo Novoy Epoxi Vsemirnoy İstoriy*, Moskova 1978.
- Elleinstein, Jean, *Devrimler Devrimi*, çev: Babür Kuzucu, İstanbul 1970.
- Gaponenko, Luka Stepanoviç, *Raboçiy Klas Rossiy v S1917 Godu*, Moskova 1970.
- Golikov, Georgiy Nazaroviç, *Velikiy Oktyabr: Naçalo Novoy Eri*, Moskova 1977.
- Golub, A., *İstoriçeskiy opıt treh Rossiyskih revolyutsiy*, Moskova 1985.
- Gorky, Molotov, Voroşilov, Kirov, Jdanov, *1917 Sovyet Devrimi*, çev: Alaattin Bilgi, c. 1, İstanbul 2004.
- Hosking, Jeffrey, *İstoriya Sovetskogo Soyuzı*, Smolensk 2000.
- İstoriya Velikoy Oktyabrskoy Sosialistiçeskoj Revolyutsiy*, Moskova 1967.
- K. Marks ve F. Engels'in Rus Siyasi Hadimleriyle Yazışması, Bakü 1957.
- Krupskaya, Nadejda, *Lenin'den Anılar*, çev: Mehmet Şimşek, Ankara 1975.
- Kurat, Akdes Nimet, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Ankara, 1987.
- Lawrence, John, *A History of Russia*, New York, 1969.
- Lenin, V. İ., *Aprel Tezislere*, Bakü 1963.
- Lenin, V. İ., *Seçilmiş Eserleri*, c. 2, Bakü 1964.
- MacKenzie, David; Curan, Michael W., *A History of Russia, the Soviet Union, and Beyond*, California 1993.
- Moorehead, Alan, *The Russian Revolution*, London 1958.
- Polyakov, A. İ., *Velikaya Oktyabrskaya*, Moskova 1977.
- Riasanovsky, Nicolas V., *A History Of Russia*, New York 1993.
- Semanov, Sergey Nikolayeviç, *Krovavoye voskresenye*, Leningrad 1965.
- Stalin İ., *Eserleri*, c. 3, Bakü 1947.
- Troçki, Lev, *Rus Devriminin Tarihi*, İstanbul 1998.
- V. İ. Lenin Hakkında Hatıralar*, Bakü 1956.
- Volkogonov, D. A., *Lenin. Poliitiçeskiy portret*, Moskova 1994.
- Watson, Hugh Seton, *The Decline of Imperial Russia 1855-1914*, New York 1962.